

ЗНАЧАЈ ИНСТИТУЦИЈЕ ОСИГУРАЊА НА ДОМАЋЕМ И МЕЂУНАРОДНОМ ТРЖИШТУ

Сажетак: Уз своју основну улогу, заштиту имовине и лица, осигурање има и изузетно значајну развојну улогу. Она проистиче из чињенице да се премије у осигурању плаћају унапред, а да се надокнаде измирују онако како настају осигурани случајеви. Добро је познато да нарочито квалитетна средства за улагање на новчаним тржиштима представља новац из фондова животних осигурања који има дугорочна својства (Жарковић, 1997: 163).

У овом раду предмет истраживања јесте укупан значај осигурања на финансијском тржишту у земљи и ван оквира државе. Институционалност коју осигурање у сваком појавном виду носи са собом јесте доказ његовог значаја за сваку државу. Из тог разлога циљ рада јесте да се објасни значај осигуравајуће делатности не само у његовој основној функцији заштите имовине него и шире у повезивању и све јачем међународном карактеру ове делатности.

Кључне речи: осигурање, институција, финансијско тржиште, значај

Увод

Прикупљена, привремено слободна средства *улажу се у процес обнављања производње*, чиме се, често појединачно сразмерно малим износима премије прикупљеним од осигураника даје својство крупних новчаних средстава. Осигуравајућа друштва најпре продају полисе осигурања, стварајући новчане фондове од средстава која у том тренутку представљају вишак код бројних правних и физичких лица. Након тога, прикупљена средства преко новчаног тржишта усмеравају предузећима код којих је присутан мањак, односно потреба за новцем (Ђурак, 2004: 45). Развојна улога осигурања поготово је важна за земљу која оскудева у капиталу, као што је случај на нашим просторима.

Основна улога осигурања огледа се мање више у следећим дефиницијама. Начин заштите лица или предузећа од новчаног губитка насталог од штете или крађе на личној или пословној имовини (имовинско осигурање) или смрти,

* zeljko.vojinovic@ef.uns.ac.rs, 00 381 24 628030

односно повреде (животно осигурање и осигурање од незгоде) (Pass, Lowes and Davies, 2005: 260). Осигурање служи заштити од штетних последица одређених догађаја (Koch, 2013: 1). Новчана услуга заснована на јемству да ће се покрити ризици и у одређеним случајевима извршити новчана надокнада (Nickel und Fortmann, 2009: 53).

Сам механизам осигурања састоји се из има три саставна дела: привредни, правни и технички. Привредни вид се исказује циљем који се жели остварити – ту је реч о задацима осигурања: посредна и непосредна заштита осигураника, односно његове имовине као основна сврха, затим следе развојна, друштвена улога и друге. Правни вид подразумева уређење изузетно бројних правних односа који настају у осигурању, почевши од његовог закључивања па до исплате накнаде штете или осигуране своте, док је технички онај део који уређује одвијање осигурања посматраног као посебно устројство за процену тежине опасности, њихово изравнавање у простору и времену, прорачун премије, све то уз употребу најсавременијих статистичко-математичких и других метода (Жарковић, 2008: 2).

Осигуравајућа друштва без обзира на институционалност и значај који имају у друштву, могло би се рећи да су са карактеристикама монополског положаја што свакако није случај, изложена су свакодневном утицају тржишта. Та тржишна борба огледа се не само у броју осигураника, броју уговора које су направили или износу премије коју су наплатили него и у њиховим додатним пословима које обављају као што су инвестиционе активности. Располагање средствима али и управљањем улагањем тих средстава су озбиљан и велики посао. Један од битнијих фактора или можемо рећи снага друштва за осигурање у конкурентској борби на отвореном тржишту јесте политика улагања.

На пример, на дан 31. децембра 2011. године европски осигуравачи су у привреду, од тога убедљиво највише на новчано тржиште, имали уложених око 7.700 милијарди евра. Нешто више од четири петине овога износа потицало је из животних осигурања.¹

Због посебности и изузетно великих новчаних могућности осигуравајуће делатности, готово све земље **законским и пратећим прописима уређују, односно ограничавају улагање средстава осигурања** (утврђују се постоци по облицима улагања, забране и ограничења за неке врсте улагања у иностранству, неопходност добијања дозвола за извесне облике улагања у иностранству и слично).

Разлике по земљама доста су, међутим, изражене. Тако, рецимо, британски прописи дозвољавају осигуравачима који се баве животним осигурањем да им целокупна улагања буду у деоницама. Насупрот томе, немачки осигуравачи имају далеко мању слободу – њима је дозвољено да у деоницама и другим високоризичним улагањима држе највише 35 посто уложених средстава која потичу од прихода из полиса животних осигурања. Стога они највећи део новца улажу у хартије од вредности са зајемченим приносом и у некретнине (Friend, 2009:591).

¹ Insurance Europe, <http://www.insuranceeurope.eu>, European Insurance – Key Facts, August 2012, p. 6.

Како је наглашено, осигуравачеве обавезе за накнаду штета и исплату осигураних износа увек настају са извесним временским помаком у поређењу са уплатом премија у осигуравајући фонд. Из тога разлога улагање у осигурање увек значи одгођену потрошњу. Ово је посебно истакнуто код животних осигурања где новчана средства не улазе брзо у потрошњу па не могу утицати на раст цена.

Средства из осигурања играју тако одређену улогу и у *сузбијању прекомерног раста цена*. То посебан значај може имати у земљама у развоју где се, с једне стране, осигурање убрзано развија, док се, с друге стране, инфлација неретко јавља у озбиљнијој величини, с неповољним последицама по привредни процес и животни стандард (Бијелић, 2002: 27). Учинак утицаја осигурања на цене је утолико већи што је већи његов продор (учешће осигурања) у укупном домаћем производу.

Међународни значај осигурања

Подршка међународним привредним односима земље. Може се истаћи да су данас готово све земље развиле тржишта осигурања на којима обезбеђују покриће за већину ризика. Многе од њих, како развијене, тако и земље у развоју, усвојиле су мере развојне политике усмерене ка јачању домаћег осигуравајућег тржишта.

Међутим, *осигурање, а поготово реосигурање, по својој природи упућени су на сарадњу са иностранством*. То проистиче из чињенице да се често ризик, осигуравач, осигураник, или власник осигуравајућег друштва налазе у различитим земљама. Стога део новца или целокупан износ везан за одређени осигуравајући или реосигуравајући посао прелази државну границу (Diacon and Carter, 1996).

Међународна обележја осигурања које прати прекогранично кретање робе одавно је позната појава. У овом смислу осигурање је важно као привредно обезбеђење код поморског и другог превоза робе (Павић, 2005: 82), те одобравања извозних кредита. Уз то, оно поправља платнобилансни положај приливом средстава из пословница које осигуравачи имају у иностранству (Bennett, 1989: 93).

Полазећи од важности средстава из осигурања, развијене земље су у време протекционизма (обимног спровођења заштитних мера) тежиле да их, по сваку цену, што више усмере у своју земљу. Њихов прилив од полиса продајних у иностранству чини својеврстан невидљиви извоз, увећавајући платнобилансну активу земље. И данас је, у измењеним околностима ублажавања ограничења и глобализације светске привреде, у интересу сваке земље да прода своју робу с властитим осигурањем, а да купи инострани производ без осигурања како би обезбедила покриће робе у увозу својим осигуравачима.

Занимљиво је истаћи случај Велике Британије где је делатност осигурања снажан извозник – у 2011. години готово 30 одсто премијског приходаос-

тварено је из иностранства, од чега је на послове животних осигурања отпао највећи део 46 милијарди фунти (Association of British Insurers, 2012: 5).

Развој великих међународних предузећа и њихових послова којима је прекривен цели свет подстакао је тражњу за одговарајућим осигуравајућим покрићем. Стално растући број и тежина ризика који прате иностране послове одређују све сложеније видове заштите коју обезбеђује осигурање (Outreville, 1998: 41).

Нарочито је реосигурање делатност усмерена на пословање са иностранством. Установа реосигурања се примењује када осигуравач није у стању да због ограничених новчаних способности самостално преузме неки велики ризик (на пример: рафинерију нафте, прекоокеански брод, осигурање авијације и друго), па га онда дели на осигураваче другог реда, односно реосигураваче у земљи и иностранству. С обзиром на растућу тежину ризика у привреди и код становништва, реосигурање задобија све већи значај на светском тржишту осигурања.

Осигуравајуће друштво и земља из које оно потиче се по основу **пасивног реосигурања** у иностранству, обезбеђењем покрића за вишкове домаћих ризика, суочава с девизним одливом плаћањем премија страним реосигуравачима. Насупрот томе, из послова **активног реосигурања**, којим се преузимају делови опасности од иностраних осигуравача, притиче премија као активна платнобилансна ставка.

У случају штета, стање је обрнуто: из пасивног реосигурања наплаћују се одштете из иностранства, што повољно делује на платни биланс, док се из активног реосигурања штете плаћају, што значи одлив средстава (Тасић, 1994).

С почетком двадесет првог века улога осигурања и реосигурања у повезивању домаћих и светских привредних токова постаје све значајнија. То, у првом реду, проистиче из све обимнијег укључивања држава с наших простора у шира привредна кретања и међународне трговинске и новчане установе.

Осигурање у оквиру државних граница

Потпора друштвеном благостању. Осигурање пружа изузетно значајну подршку укупном благостању у друштву. Што је ова делатност развијенија, мање су обавезе државе (рецимо, њених фондова социјалног осигурања према становништву). Из тога разлога свака добро уређена држава тежи да у што већем обиму подстакне привредну заштиту коју пружа осигурање како би смањила притисак на сопствене фондове. Држава чак може у извесним случајевима и сносити део премије или давати пореске олакшице уговарачима осигурања. Такве примере срећемо у добровољном пензијском осигурању (Свет осигурања, 2013:1-2/7) или пак осигурању пољопривреде (Богдановић, 2009: 77

Привредно и правно сређене државе не пружају помоћ, или то чине у сразмерно малом обиму код штета насталих услед опасности које се редовно

покривају тржишним осигурањем. С друге стране, држава би требало да помогне код штета које се осигуравајућом заштитом нису могле обухватити. Због тога савремена држава разним мерама подстиче развој осигурања људи и њихове имовине преносећи на ову делатност све већи део терета испољавања најразличитијих ризика.

Непосредни утицај и допринос установе осигурања унапређењу услова живота и рада испуњава се свакодневно кроз новчане надокнаде насталих штета, односно исплате осигураних свота у свим гранама осигурања. Стога је даљи развој ове делатности један од важних чинилаца привредне безбедности и пуног обезбеђења друштвене заједнице.

Присуство друштвеног чиниоца *посебно се може уочити у осигурању лица* – код осигурања живота, добровољног пензијског и здравственог осигурања, те осигурања од незгоде. Овим гранама осигурања води се брига не само за садашњост, већ и будућност становништва када се може десити да им средства за живот буду најпотребнија. Установа осигурања стара се на тај начин о друштвеним потребама грађана упоредо са државом која спроводи обавезно пензијско, здравствено и инвалидско осигурање.

На овом месту је занимљиво изнети податак да је швајцарска држава 1971. године измиривала готово 40 одсто трошкова здравства, да би у савремено доба њен удео био снижен на 28 одсто. Две трећине ових издатака (66 одсто) терете појединце, а 6 одсто предузећа. Највећи део трошкова здравства који не иду на државни рачун плаћа се преко осигурања (Schlatter, 2006: 13).

Животно осигурање има обележја наменске штедне и подршке стандарду када су могућности за привређивање и зарађивање мање због старости, онемоћалости или неспособности за рад. Стога се према средствима из ове области осигуравачевог пословања посебно поступа, уз уређење законским и пратећим прописима.

Повољан утицај на друштвено благостање запажа се *и код имовинских осигурања*. Рецимо, код обавезног осигурања од ауто-одговорности штити се интерес везан за човека и имовину, посебно угрожен у савременим условима наглог развоја технике, саобраћаја и нараслих опасности које из тога проистичу. Слично је код општег осигурања од одговорности, где се правичном и брзом надокнадом обезбеђују оштећена трећа лица, што је, очигледно, у пуном друштвеном интересу.

Успостављање безбедности и поверења. Бројни су случајеви у којима појединац може обезбедити осигуравајућу заштиту. Осигурање покрива и најтеже губитке као што су смрт или трајни губитак радних способности уговарача осигурања – осигураника или чланова његове породице. Користећи ове могућности човек више не мора да се препусти стихији посматрајући како пожар, поплава, крађа и друге недаће бесповратно уништавају његову имовину или односе људске животе. Тиме се исказује чин разумног појединца који са високим степеном одговорности води привредне послове, али и испуњава моралну дужност као човек свестан одговорности. Савремени човек данас је приморан, на пример, да се креће у саобраћају, да користи различите техничке справе при

обављању своје делатности или у слободно време. Из тих радњи може доћи, упркос највећој пажњи, до штета неком лицу или имовини. Бројне могућности за осигурање ослобађају човека од страха за последице радњи, како према себи тако и према свима осталима (Шулејић, 2005: 12).

Осигурање потпомаже остварење пословних подухвата. Познато је, на пример, да ниједан разуман индустријалац неће размишљати о улагању великих свота новца у изградњу новог погона без одговарајућег јемства или обезбеђења. Уколико није уговорено осигурање, једно од тих јемстава може бити у облику резервног фонда, како нека штета не би проузроковала новчани слом предузећа. Осигурање психолошким дејством, будући да преузима ризике, омогућава ослобађање ових залиха за даље улагање, чиме се унапређују индустрија, трговина и друге гране и подстиче привредни развитак (Swiss Re, Sigma 3, 2010: 5).

Овај чинилац се очигледно не сме потценити ни код случајева где су у питању мањи новчани износи. За појединца је, рецимо, изузетно важно да зна да ће животним осигурањем обезбедити наследнике у случају преране смрти. Ради се о чиниоцу којег је очигледно тешко бројчано проценити, али су његове предности и те како извесне.

Пословни свет има очигледну корист од поверења, односно смањења неизвесности које му осигурање пружа. Да нема осигуравајуће заштите, многи пословни подухвати никада не би били ни започети, пошто би њихови покреначи тешко ризиковали новчани неуспех због, на пример, могућности избијања пожара и прекида рада (Diacon and Carter, 1996: 14).

Ограничења осигурања

Без обзира на неспорни привредни и друштвени значај, осигуравајућа делатност има такође своје домете, односно ограничења. Она не може баш у сваком случају задовољити потребе за заштитом од најразличитијих опасности. У наставку написа биће изложена најважнија ограничења осигурања (Hansell, 1999: 15. Berliner, 1982: 13-22. Dickson, 1984: 7).

Мора постојати осигурљиви интерес. Ово је једно од основних начела у осигурању. Осигурљиви интерес представља корист признату одређеним правилима, првенствено законом, која се може покрити осигурањем.

У *имовинском осигурању* осигурљиви интерес може имати само лице које у случају настанка штетног догађаја трпи материјални губитак. Интерес постоји на ствари, али и на потраживању, очувању неких права, очувању извора дохотка и слично. Право на накнаду штете могу имати једино лица која би у тренутку настанка штете имала материјалну корист од њеног неостварења. Појединац не може закључити уговор о осигурању од штета на туђој имовини на којој се, ни непосредно ни посредно, никакав његов интерес не угрожава (Жарковић, 2013: 346).

Као облици осигурљивог интереса могу се навести власништво, стварна права на осигураном предмету (рецимо заложно право), разна потраживања из

облигацијских односа према осигураном предмету, премија осигурања као чинилац купопродајне цене, очекивани добитак, возарина или материјална одговорност.

У *осигурању лица* под осигурљивим интересом се подразумева интерес уговарача осигурања да обезбеди себе лично или неко треће лице од незгоде, болести, смрти и других опасности. Вредност осигурљивог интереса овде се утврђује споразумно при склапању уговора и обавезно се наводи у полиси осигурања (Павић, 2004: 47).

Осигурање је ограничено на новчану вредност. Оно обухвата настанак такве штете која је мерљива у новчаним јединицама. Било која лична, пристрасна вредност не може бити надокнађена. Стога је поље осигурања ограничено на стварну вредност одређеног предмета или на тачно утврђене новчане последице неког догађаја.

У имовинским осигурањима ово се углавном лако одређује јер новчана надокнада одговара насталој штети. Извесно одступање представљају осигурања на уговорену вредност којима се пре обезбеђује износ за који осигураник сматра да имовина вреди, него стварна, одистинска вредност у случају штете или губитка. Потешкоћу може представљати и утрђивање новчане вредности неких предмета као што су ретка уметничка дела непознате тржишне вредности где је неопходан договор уговорних страна (Diacon and Carter, 1996: 8).

Код већег дела осигурања лица питање новчане вредности другачије се поставља, јер није једноставно одредити колика је вредност, рецимо, бола за изгубљеним чланом породице или страха од претрпљене незгоде. Ипак, пракса показује да се овде унапред, пре наступања штетног догађаја, одређује висина накнаде из осигурања која се сматра примереном и правичном за обе уговорне стране.

Ризици се морају понављати. Опасност која се остварује као издвојен, појединачни догађај нема особину понављања и, самим тим, не задовољава основну претпоставку за устројење привредне заштите путем осигурања. За такав ризик нема ни привредне потребе ни техничких могућности за расподелу штете на чланове заједнице ризика – осигуранике. Као пример може се навести угроженост од пада метеорита на земљу, што се дешава једном у стотину или више година.

Понављање ризика омогућава статистичко праћење његове учесталости и штетних последица ради спознаје одређених законитости. Мање-више устаљено јављање одређене опасности омогућава предвиђање будућих догађаја, те величине очекиваних штета, што служи као основица за предрачун средстава потребних за исплату будућих одштета, из чега проистиче рачунска висина премијске стопе.

Ризици морају бити истоврсни. Неопходно је да опасности у техничкој заједници буду подједнаке или истоврсне (Рубин, 2008, 246). Због тога се заједнице осигураника и стварају – ради заштите од ризика једнаких или сличних по својим обележјима и величини. Када се овакви ризици остваре у једнаким

или сличним околностима, производе једнаке или сличне и последице, па је актуару олакшан прорачун премије осигурања.

Супротно од истоврсних ризика стоје разнородни ризици. Они нису ни по обиму ни по квалитету ни приближно једнаких величина које би омогућиле просторно и временско изједначавање. Уколико се уопште узму у осигурање, у властитом портфељу задржава се само онај део опасности који одговара обиму и квалитету осталих истоврсних ризика у заједници. Део који прелази сопствене могућности уступа се другим осигуравачима (саосигурање) или, још чешће, реосигуравачима (реосигурање).

Неопходно је постојање великог броја истих или сличних осигураних ризика. Један од најважнијих захтева са осигуравачевог становишта јесте да се вероватна штета може унапред проценити. То значи да број предмета осигурања мора бити довољно велик и да они морају бити довољно слични како би се применио закон великих бројева. Уколико би се десило да је обухваћено само неколико објеката, осигуравач би се нашао у истој неизвесности по питању дешавања ризика као и осигураник (Trieschmann and Gustavson, 1998: 133).

Ако би се, дакле, осигуравајући фонд попуњавао од сразмерно малог броја чланова заједнице, њихови доприноси – премије осигурања били би толико велики да би били потпуно неприхватљиви. На пример, у каско-осигурању моторних возила појединачне штете износе и по неколико стотина хиљада динара (неколико хиљада евра), па и више. Уколико би се фонд осигурања намиривао из уплата од само стотинак корисника аутомобила, јасно је како би њихове појединачне уплате у фонд морале бити толико високе да он, заправо не би ни могао постојати.

Мора бити омогућено израчунавање степена опасности од наступања штете. Из тога разлога за већину ризика се каже да имају *математичку вредност*, што значи да пажљиво испитивање протеклих догађаја и примена статистике обезбеђују разумно предвиђање вероватноће настанка и обима штетног догађаја. Ово се налази у позадини целокупног осигурања, па тамо где мера вероватноће не може да се израчуна, неће бити ни осигуравајуће заштите.

Примери где ризици због немогућности израчунавања степена опасности од настанка штете неће моћи бити обухваћени осигурањем јесу: губици произвођача одеће због промене моде или губици привредника због пословних потеза тржишних такмаца. Насупрот томе, осигурање живота је грана која има најбољу статистичку подлогу, па, самим тим, највишу математичку вредност.

Штете не смеју бити превелике. Врло велике опасности, попут потонућа прекоокеанског брода, пада двоспратног авиона или земљотреса могу се осигурати. Међутим, неки ризици су толико велики да последице њиховог остварења не би могли покрити осигуравајући фондови засновани на тржишним начелима. Рецимо, опасности од бројних људских жртава и великих материјалних разарања као последица рата и примене савремених борбених средстава су огромне па би их тешко могли осигурати чак и државни фондови најразвијенијих земаља. Стога се, уз извесне изузетке, ратни и извесни политички ризици не покривају уговорима о осигурању.

Штете не смеју бити премале. Ситне штете нису занимљиве за осигураваче због великих општих трошкова који их прате и који могу премашити њихов износ. Стога би премија за овакве осигуране случајеве била несразмерно велика, што би одбијало могуће странке. Зато је уведена установа осигураниковог самопридржаја, то јест франшизе као дела штете (израженог у одређеном новчаном износу или постотком) који сноси он сам.

И поред тога што се применом самопридржаја одступа од начела пуног обештећења путем осигурања, ова установа је у савременом пословању уобичајена. Сврха је да осигураник учини све што је у његовој моћи да до штете не дође или да буде што мања. Наравно, сам износ „премале” штете зависи од вредности осигуране имовине у одређеном случају. Из тог разлога се може уопштено рећи како осигурање неће имати смисла све док могући губитак не проузрокује осетне привредне последице по осигураника.

Штете морају у великој мери бити неочекиване. У случајевима где је вероватноћа наступања штете толико висока да се готово може сматрати извесном, осигурање у тржишном смислу није могуће. Због тога се, рецимо, тешко може обезбедити заштита од крађа у продавницама која је уобичајена појава. Такође, у осигурању лица по правилу је немогуће уговорити осигурање живота за особу са, на пример, озбиљним срчаним сметњама. Једна од претпоставки рада осигуравајућег фонда подразумева да су штете ретке и неочекиване, тако да се намирују из сразмерно малих доприноса уплатилаца у фонд – осигураника.

Као и од осталих правила, и овде постоје изузеци. Тако је осигурање живота особено јер је смрт догађај који се може очекивати код сваког осигураног лица. Међутим, време када ће се то десити је неизвесно па овај чинилац омогућава пуно дејство осигурања.

Неочекиваност штета, дакле, постоји у два вида – у многим случајевима се не зна да ли ће уопште доћи до њеног настанка, то је *безусловна неочекиваност*; негде, као код случаја смрти, извесно је да ће наступити али се не зна кад – овде је реч о *условној неочекиваности*. Објашњење неизвесности настанка штете корисно је, јер објашњава због чега се осигурање уопште купује (Dorfman, 1998: 8).

Може се, међутим, десити да је неки ризик у потпуности неизвестан и да се штета може сматрати потпуно неочекиваном, па да опет буде неосигурљив уколико је, на пример, премија за његово покриће прениска. Значи да ни безусловна неочекиваност ризика није јемство за његову осигурљивост. С друге стране, може се осигуравати од штета за које се зна да ће настати, па чак и кад ће се остварити, уколико се висина штете не зна. Тада је неочекиван само износ штете.

Штете морају бити случајне. Оне се морају дешавати по закону великих бројева и теорији вероватноће, обично више пута у неправилним размацима. Штете које осигураник намерно изазове не могу се осигуравати. Наравно, намерни поступци других, као што су крађа, оштећење имовине или изазивање телесне повреде обухватају се осигурањем, уз услов да су са осигураниковог становишта случајни.

Осигурање живота је и овде изузетак. Самоубиство, које је по себи намерне природе, покривено је већином полиса. Али, постоји ограничење да се оно искључује у првих годину или две након ступања уговора на снагу. Сврха ове одредбе је одвраћање од закључења уговора оних лица која намеравају да се убију, док се, истовремено, исплаћује уговорени износ корисницима осигурања ако код уговарача после неколико година дође до поремећаја који би проузроковали тај чин.

Законска ограничења. Представљају непристрасно мерило осигурљивости, независно од било какве и било чије личне процене. Пре неколико векова неке врсте осигурања (рецимо, осигурање живота) сматране су незаконским јер је владало мишљење да представљају игру на срећу, односно коцку. Иста опасност може негде бити дозвољена, другде законом забрањена. На пример, у неким земљама осигурање од отмице и плаћања откупа је забрањено, док се у другим редовно спроводи.

У граничним случајевима може доћи до тешкоћа приликом тумачења законских прописа. Међутим, чим суд донесе одлуку у неком од таквих случајева, непристрасност се у процени осигурљивости поново успоставља. Наредна опаска која би се овде могла дати, јесте да понекад постоје случајеви када један осигуравач заобилази законска ограничења и ипак покрива ризик, док други осигуравач такву могућност и не познаје. Тада би ризик за првог био субјективно прихватљив у осигурање, за разлику од другог. Уколико, пак, пођемо од претпоставке да сваком осигуравачу стоје на располагању добро упућени правни саветници, опет се враћамо на исправност полазног става о непристрасности овог мерила.

Ваљаност за осигурање. Осигурање мора бити у складу са јавним поретком, моралом и друштвеним схватањима. Захтев за оваквом исправношћу ризика се током година показао веома променљивим. Рецимо, некада је сматрано неисправним да се појединац осигура од законске одговорности за штете нанете трећим лицима и туђој имовини. Могућност накнаде изгубљеног добитка од последица пожара такође је сматрана неприхватљивом. Данас су ова подручја важан извор премијског прихода многим осигуравачима.

Наравно, и даље су бројне опасности које се не могу осигурати, јер нису подобне зато што противрече јавном мњењу. Од осигуравајуће делатности се не може очекивати да пружи допринос заштити људи који се баве радњама као што су тероризам, шпекулативни послови, крађа и слично. На ово ограничење деловања осигурања такође утичу законске одредбе, о чему је било речи.

Негде је и вера важан чинилац ваљаности за осигурање. Процењује се да око 50 милиона европских муслимана не користи услуге месних осигуравача. Наиме, рад с њима скоро изједначавају с грехом, јер велика већина европских осигуравајућих друштава не послује у складу са исламским правом (Khrennikova, 2007: 35). Шта више, утицај вере овде је толики да се развила установа под називом „исламско осигурање” које се примењује у бројним азијским и афричким земљама (Jaffer, 2007: 2) и које има своја посебна правила и начин рада (Wagner, 2011: 646).

Закључак

Основне функције осигурања јесу заштита имовине и лица, социјална и финансијска функција. Испуњавајући своју мисију осигурање има сталан задатак праћења и управљања ризиком било да се ради о ризику који преузима или сопственим ризицима са којима се осигуравајућа друштва суочавају у свом пословању.

У свом основном значењу ризик је опасност од настанка привредно или друштвено штетног догађаја који подразумева осигуравачеву обавезу да надокнади штету, односно исплати осигурану суму у складу са условима осигурања. У највећем броју случајева привредна штетност присутнија је код неживотних а друштвена код животних осигурања, премда границу између ове две врсте штетности није увек једноставно повући. У привредној теорији појам ризика обухвата две равни: вероватноћу наступања и тежину последица неког догађаја (Zweifel und Eisen, 2012: 31). Под ризиком се често подразумева и сам догађај који ће својим наступањем изазвати штету: пожар, поплава, крађа, експлозија, судар и многи други. На овом месту је важно истаћи да је, када се ризик оствари, тада већ реч о одређеном осигураном случају (Војиновић, Жарковић, 2016: 26). Имајући у виду основне функције осигурања и његову мисију и визију, као сврхе институционалног устројства осигуравајуће делатности, неопходно је истаћи и његов шири допринос како међународног карактера тако и веома значајан допринос друштвено економским приликама једне државе.

Акумулација средстава у осигуравајућим фондовима даје велику моћ у контролисању финансијског тржишта, у погледу раста цена на мало, остваривању стабилне економије раста и сталне подршке развоју привреде. Поред тога у међународним економским односима, посебно развијене земље, имају много већи утицај и политичку моћ. Развијеност делатности осигурања потпомаже и извозу једне земље, њеном бољем конкурентском положају без обзира да ли се јавља као инвеститор или земља у коју се инвестира.

Све изнето указује на чињеницу да је осигурање једна од најбитнијих делатности, са елементима институционализације и значајног управљања од стране државе као и инструмент финансијске контроле и сигурности. Међутим по својој основној функцији и механизму прикупљања средстава оно има и ограничења која су добрим делом приказана у овом раду.

Литература:

1. Association of British Insurers, <http://www.abi.org.uk>, UK Insurance Key Facts, September 2012,
2. Bennett, C., *Economics for Insurance*, Witherby, London, 1989,
3. Berliner, B., *Die Grenzen der Versicherbarkeit von Risiken*, Schweizer Rück, Zürich, 1982,

4. Bijelić, M., *Osiguranje i reosiguranje*, Tectus, Zagreb, 2002,
5. Bogdanović, L., *Osiguranje useva i plodova*, Savetovanje imovinska osiguranja, Privredna komora Srbije, Zlatibor, 2009,
6. Ćurak, M., Financijsko posredništvo osiguravajućih društava, *Svijet osiguranja*, 4, 2004,
7. Diacon, S. and Carter, R., *Success in insurance* (Third edition), John Murray, London, 1996,
8. Diacon, S. and Carter, R., *Success in insurance* (third edition), John Murray, London, 1996,
9. Dickson, G., *Introduction to insurance*, CII Tuition Service, London, 1984,
10. Dorfman, M., *Introduction to Risk Management and Insurance* (Sixth Edition), Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 1998,
11. Friend, S., *Weiter auf die Ertragschancen von Aktien setzen*, Zeitschrift für Versicherungswesen, 18, 2009,
12. Hansell, S., *Introduction to insurance* (Second edition), LLP, London, 1999,
13. Insurance Europe, <http://www.insuranceeurope.eu>, European Insurance – Key Facts, August 2012,
14. Jaffer, S. (Editor), *Islamic insurance: Trends, Opportunities and the Future of Takaful*, *Euromoney Books*, Biggleswade, 2007,
15. Khrennikova, D., Keeping Genies in Their Bottles, *The Insurer*, April-May 2007,
16. Koch, P., *Versicherungswirtschaft: ein einführender Überblick* (7. Auflage), *Verlag Versicherungswirtschaft*, Karlsruhe, 2013,
17. Nickel, F. und Fortmann, M., *Wörterbuch der Versicherung – Dictionary of Insurance Terms*, Englisch-Deutsch (3. Auflage), Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2009,
18. Outreville, J., *Theory and Practice of Insurance*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1998,
19. Pass, C., Lowes, B. and Davies, L., *Collins dictionary of Economics*, (fourth edition), HarperCollins Publishers, Glasgow, 2005,
20. Pavić, D., Osigurljiv interes, *Svijet osiguranja*, 6, 2004,
21. Pavić, D., Uloga i značaj osiguranja u poslovnim transakcijama (prikaz knjige), *Svijet osiguranja*, 1, 2005,
22. Rubin, H., *Dictionary of Insurance Terms* (Fifth Edition), Barron's, Hauppauge, 2008,
23. Schlatter, R., *Der teure Luxus hat System*, Bulletin, 2, 2006,
24. Šulejić, P., *Pravo osiguranja* (peto, izmenjeno i dopunjeno izdanje), Dosije, Beograd, 2005,
25. *Svet osiguranja*, Povećan neoporezivi iznos, 1-2, 2013,
26. Swiss Re, *Herausforderungen in der Versicherungsregulierung*, Sigma, 3, 2010,
27. Tasić, A., *Zbirka rasprava i članaka iz osiguranja*, Pigmalion, Novi Sad, 1994,
28. Trieschmann, J. and Gustavson, S., *Risk Management and Insurance* (10th edition), South-Western College Publishing, Cincinnati, Ohio, 1998,
29. Vojinović, Ž., Žarković, N., *Osiguranje*, Ekonomski fakultet Subotica, 2016,
30. Wagner F., (Hrsg.), *Gabler Versicherungswörterbuch*, Gabler, Wiesbaden, 2011,
31. Žarković, N., Uloga finansijskih tržišta u transferu rizika osiguranja, *Analiza Ekonomskog fakulteta u Subotici*, 2, 1997,
32. Žarković, N., *Pojmovnik osiguranja*, „Skonto“, Novi Sad, 2013,
33. Zweifel, P., Eisen, R., *Insurance Economics*, Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2012,

THE IMPORTANCE OF INSURANCE INSTITUTIONS ON THE DOMESTIC AND INTERNATIONAL MARKET

Summary: In addition to its essential role, the protection of property and persons, insurance has a significant and extraordinary development role. It stems from the fact that insurance premiums are paid in advance, and that the compensation paid as result the insured cases. It is well known that especially high-quality funds for investment in financial markets represents money from life insurance funds that has dugoročnasvojtva in this paper, the subject of the research is the total of the importance of insurance on financial market in the country and outside the framework of the State.

The Institucionality of insurance in each the phenomenal mind carries with him is proof of its importance for each country. For this reason, the aim of this paper is to explain the importance of the insurance industry, not only in its basic function the protection of property but also wider in linking and all the stronger international character of these activities.

Key words: insurance, financial institutions, the market, importance of